

NVE
Postboks 5091 Majorstuen
0301 OSLO

Vartdal, 14.10.2017

Fråsegn ved høyring: Søknad frå Tussa Energi As om løyve til opprusting og utviding av Vartdal kraftverk i Ørsta kommune.

Vi viser til høyring av over nemnde sak med frist 20.10.2017. Grunneigarane kring anlegget har i møte 14.10.2017 drøfta saka og har basert på at det som omsøkt ikkje vert demt opp eller nedtappa meir enn i dag, fylgjande fråsegn:

Vi er generelt positive til at Vartdal kraftverk vert satsa på, då anlegget klart treng fornying. Vi er opptekne av at dette skjer på ein måte som ikkje forringar landskap- og naturoppleving, og som ikkje skaper vanskar for folk, fe og vilt.

Skal det vere slutt på fossane nedetter Skaret? Oktober 2015

Minstevassføringa. Røyrsgata

-Omsøkt minstevassføring på Risaskareelva på 5 l/s er for låg. Skareelva som ho til dagleg vert kalla, vil ved ei slik vassføring i praksis vere turr. Til samanlikning hadde vi om lag 50 l/s i turrversperioden i haust. Då kunne ein gå turrsodd over elva. Mindre enn 50 l/s er uakseptabelt. Skareelva er den største fjellelva på Vartdal og er i dag klårt synleg frå store deler av bygda, frå andre sida av fjorden – og for dei som ferdast i fjorden, inkl. frå turistskip. Den kvite stripa av vatn og liv i Skareelva er såleis ein verdi for langt fleire enn grunneigarane.

-Vi kan ikkje sjå at det er utgreidd alternativ til røyr i dagen. Dei kan klart ikkje gravast ned i brattene, men tunnel som er vanleg i tilsvarande situasjonar elles i dag, er ikkje vurdert. Kvifor skal ein ikkje ha det på Vartdal? Vurdering er naudsynt.

-Det er foreslått større røyr i eksisterande rørygate. Det er bra at det ikkje vert lagt opp til ny plassering av rørygate. I dag kan folk og dyr kome seg under eller over røra utan større vanskar. Av praktiske og tryggleiksmessige årsaker lyt lett passasje for dyr/folk på tvers av rørygata vere mogleg også på det nye anlegget.

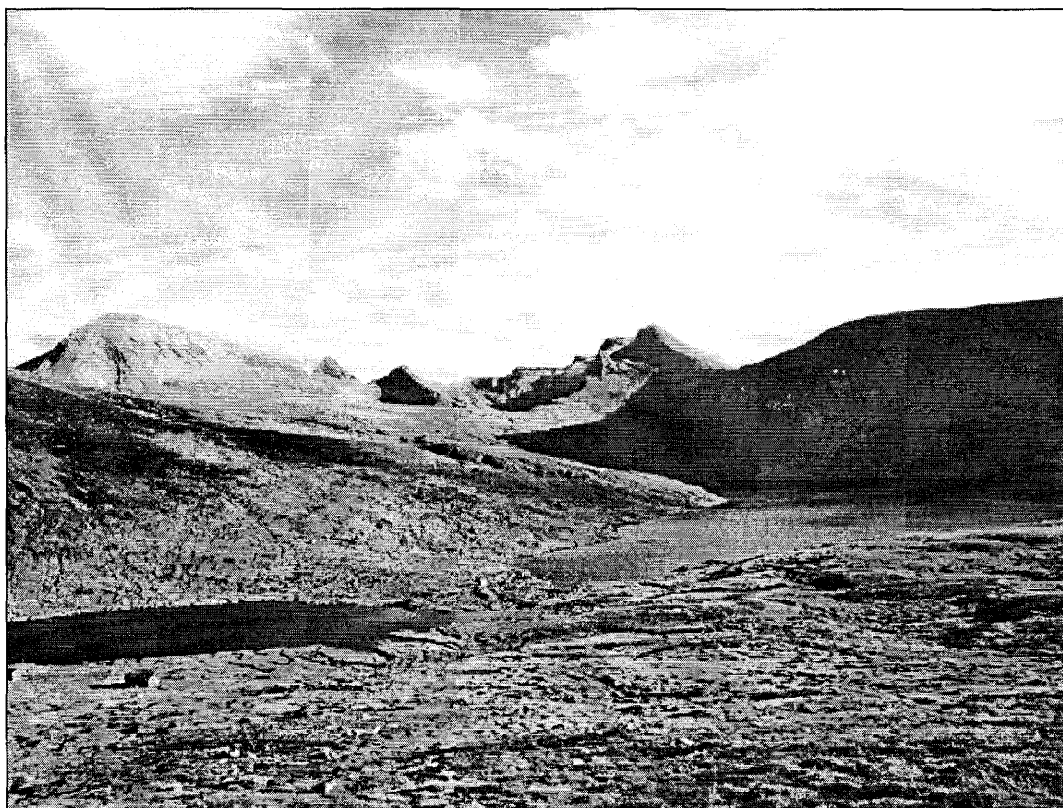
Minimalisere inngrep. Sikre fri ferdsel.

-Søknaden skil i kartvedlegg mellom midlertidig inngrep og permanente inngrep. Kan begrepet midlertidig inngrep brukast om anna enn fjerning av buskas i nedre deler av rørygate/trase? Dersom ein set spor i nakne svaberg under arbeid så er desse uansett permanente. Kva meiner Tussa her?

-Det lyt generelt setjast krav om å prøve å minimalisere naudsynte inngrep, kring dam mm spesielt. Elvarestane vest av innerste damhuset er t.d. ein triveleg stad sommarstid og bør også sikrast ei ørlita minstevassføring vidare. Riggområde nedstraums Lisjevatnet treng ikkje inngrep i svaberga så langt til sides for sjølve røyra.

-Det skal sørgjast for overgang eller gangbru ved begge damhusa, slik at folk og fe kan ferdast trygt over, uavhengig av vassføring og årstid.

-Brua nede ved kraftstasjonen skal ha led som kan latast att. Dette ledet må vere slik at det og kan stå ope.

Skarevatna mot Heidane september 2017. All ferdsel mellom Risaskaret og Heidane går ved damhusa.

Anleggsperiode.

-Anleggsarbeid på fjell/røyrgate og helikoptertrafikk må ikkje skje i beitesesongen (på fjellet midt juni- midt oktober, på beiteområde nede mai-oktober). Det er i vårt land ikkje lov å sprengje eller skremme dyr på vatn/utfor skrentar. Uklok helikopteråtfærd i beitesesong har skjedd gjentekne gonger frå Tussa Energi AS si side oppe på Risaskaret, samt på beitemark nedanfor Fosshola. Vi forventar rutinar inkl. krav om kontakt med grunneigarar med dyr på beite oppe som nede.

-Anleggsområda må sikrast slik at skade ikkje kan skje på dyr eller folk. Også under anleggsperioden skal det og vere mogleg å kome seg over ved damhusa. Tussa Energi As skal såleis ikkje kunne stenge av ferdsselsårer for turgåarar og dyr. Også dette har som tidlegare nemnt under røyrgate eit tryggleiksaspekt.

-Ved riving/utbygging av kraftstasjon i Fosshola må byggeområdet vere innegjerda, med god avstand til rås, som sjølv sagt skal haldast oppe.

Permanent naudvassløysing

-Grunneigarane finn det vesentleg at Tussa Energi AS kjem i dialog med Vartdal vassverk og fleire, i samband med søknad om fornying og utviding av Vartdal kraftverk, utgreier kva som skal til for at naudvatn til Vartdal vassverk skal kunne takast frå Store Risaskarvatn, som alternativ til Nedre Svartevatnet. Nedre Svartevatnet er inngrepsfritt og ligg svært sårbart til. Store Risaskarvatn er større og uttak vil moglegvis ha noko mindre konsekvensar visuelt og praktisk. Men også her kan naturkostnadane verte for store. Under synfaringa var der ingen frå Tussa som kunne seie kor djupe vatna var.

Jfr vår fråsegn til Vartdal vassverk lyt det stillast spørsmål om grunnlaget for permanent naudvassløysing har minka sidan søknaden i 2010. Ny vasskjelde som er kome til etter 2010 er verksemdene si grunnvassboring. Tetting av forbygging/rør etter Tussa sin søknad, vil også medføre større volum til Vassverket. Samstundes er gjenvinning av vatn mogleg og normalt ved oppdrettsanlegg utan at dette er gjort her i bygda.

Det trengs eit vassrekneskap i utgreiinga i søknaden til Tussa eller Vassverket, som viser kva dei ulike kjeldene gir, korleis tilgjengeleg vassmengd er endra og om behovet for permanent naudvasskjelde er det same som i 2010, og sidan vasstilgangen til verksemdene har og vil auke, kvifor treng ein enno meir? Dersom det som trengst til ordinær drift og verksemdar heile tida aukar som fylgje av produksjonsutviding hjå verksemdar, vil det oppstå eit evig press for ny/større «naudvasskjelde». Då bør gjenvinning av vatn inn snarast. Og det kan ikkje vere Vartdal vassverk si oppgåve å gje desse uavgrensa tilgang til vatn, ved å øydeleggje vår fjellverd. Under synfaringa med NVE vart det også stillt spørsmål til hevertrøya som ligg skjemmaende til i Nedre Svartevatn. Desse bør bli fjerna omgåande ved avklaring.

Naudvassproblematikken eksisterte ikkje før det vart levering til settefiskeanlegget. Spørsmålet er om 8-toms leidninga til settefiskeanlegget ligg høgare i inntaket i brønnen til vassforsyninga? Det er

vanskeleg å få innsyn i avtalane mellom vassverket og Tussa as. Ei anna naudvassløyising er eit samarbeid med det kommunale vassverket i bygda.

Vi forstår at Tussa Energi AS ved fyrste tanke kanskje ikkje finn naudvassutgreiing som deira oppgåve, men når vatnet går gjennom turbinane deira har dei økonomisk utbytte av naudvatnet og ei utgreiing kan ikkje reknast dei som samfunnsaktør uvedkomande. Både Tussa og Vartdal vassverk er pliktig til å søke å redusere innverknaden deira bruk av naturressursar har på landskapet.

Eit nauduttak for vatn frå Store Risaskarvatn kan om denne ikkje får stor innverknad vurderast utifrå omsyn til natur og miljø, men denne prisen kan og bli for høg. All planlegging av tiltak pliktar å forvalte naturressursar, utifrå ei erkjenning av at dei ikkje er uavgrensa. Dette gjeld og Tussa Energi AS og Vartdal Vassverk inkl. brukarverksemdar der det vert sagt at berre vasstilgang utgjør produksjonsavgrensinga.

Vi reknar det som Tussa Energi As si oppgåve å halde av nok vatn til Vassverket, så sant ikkje krava om vasstilgang til verksemdar vert urimeleg til hinder for deira verksemd.

Vi minner også om at avtalane mellom Vassverket og oppdrettsanlegget er slik at røyra til oppdrettsanlegget skal leggast ovanfor vassverket sitt uttak. Korleis blir dette av i den nye planen? Alt vatn kan ikkje gå i røyra til Vassverket/Oppdrettsanlegget. Risaskarselva nedom stasjonen og ned til Storelva skal og ha vatn, både til beitande dyr og til å oppretthalde livet i elva. Minstevassføringsvatnet skal kunne renne fritt her frå og ut i Storeelva og vidare ut i fjorden. Det bør vere mogleg å kunne ha innsyn i kva mengder av vatn som kjem til å gå til minstevassføring og vatn som går gjennom røyra til kraftverket. Kan NVE ha ei rolle her?

Beredskap og sikkerheit

Det er også viktig at Tussa Energi As og vassverket samarbeider om at det blir bygd eit dagmagasin. For eit vassverk bør 1.prioritet vere å skaffe vatn til innbyggarane og 2.prioritet bør vere å ha nok trykk til brannhydrantar. Dette var ikkje tilfelle ved siste husbrann.

Miljøplan/søknad

Det bør utarbeidast ein miljøplan som gjennom forklaring og visualisering spesifiserer tiltaka betre enn i eksisterande søknad og som viser avbøtande tiltak. Miljøplan bør høyrast. Vi kan imidlertid ikkje sjå at alle dei spørsmål vi her reiser kan løysast gjennom ein miljøplan etter løyve er gitt. Grunnleggande utgreiingar og visualiseringar høyrer søknaden til.

Rettar

Grunneigarane har ikkje med dette avstått frå privat rettslege krav om t.d. utbytte frå produksjonsauken inkl. naudvatn enten frå Nedre Svartevatet eller Risaskarvatnet. Vi kan ikkje sjå at det er godtgjort at Tussa Energi har konsesjon til naudvatnet.

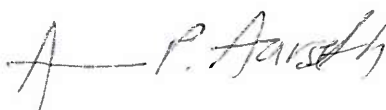
Med helsing
Grunneigarane

Øyunn Kleiva

Bjørn Sævik

Geir Hole

Viggo Håvoll

Anne Pilar Aarseth

Kontaktperson (Mob: 41606822)
Kvithaugane 24, 6170 Vartdal
E-post: annepilar.aarseth@gmail.com

Grunneigarane oppe på Risaskaret frå matrikelgardane Vartdal, Remen og Saltre
og grunneigarane i fallet frå matrikelgardane Remen og Vartdal

Kopi:
Ørsta kommune
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Møre og Romsdal fylkeskommune
Tussa Energi AS
Vartdal Vassverk
Naturvernforbundet
Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

Ungdom frå Vartdal og Remen på Bergehornet. Store Risaskarsvatnet under, Nedre Svartevatnet ca midt i bildet bak. Tryhornet ragar midt bak. Ca 1935-40?